Ключевые слова: *исторический ландшафт, архитектурно-ландшафтная композиция, историческая городская среда, эпоха барокко.*

Abstract

In this article we discuss special features that form shape-planning composition of downtown together with defense system, sacral complexes, park and palace structures, in accordance with landscape factor. This research was made by the example of urban complexes that have Baroque town-planning features.

Keywords: *historical landscape, architectural and landscape composition, historical urban environment, Baroque.*

Стаття надійшла до редакції у листопаді 2017р.

УДК 725.012.72(045)

Оверчук, Г.В.[14]**,** *магістрант,*
Дорошенко Ю.О., *д.т.н., професор,*
Пивоваров О.Г., *ст. викладач*
Національний авіаційний університет

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ АТРІУМНИХ ПРОСТОРІВ ГРОМАДСЬКИХ БУДІВЕЛЬ

У статті презентуються результати пошуково-аналітичного дослідження щодо виявлення особливостей формування атріумних просторів громадських будівель. Розглянуто найхарактерніші громадські будівлі з атріумним простором та показано особливості їх архітектурно-просторової організації.

За результатами аналізу процесу утворення атріумного простору визначено динаміку зміни його форми і конфігурації у вертикальному та горизонтальному напрямах від галерейного безатріумного типу до утворення атріуму у багатокоридорній системі будівлі. Виконано візуалізацію такого процесу у вигляді концептуальної схематизації поетапного утворення атріумного простору.

Ключові слова: *атріум, атріумний простір, архітектура атріумів, типологія атріумів, громадські будівлі, об'ємно-просторове рішення громадських будівель, енергоефективність будівлі.*

---

[14] © Оверчук, Г.В., Дорошенко Ю.О., Пивоваров О.Г.

Постановка проблеми. Ідея атріуму історично є однією з найдавніших і відома ще з часів Месопотамії, де в XII столітті до нашої ери споруджувалися перші житлові будівлі з центральними внутрішніми дворами. А класична концепція атріуму склалася ще в архітектурі римлян у III столітті до нашої ери. Визначально атріумом (у перекладі з латині – «чорне», «темне») називали внутрішній простір давньоримського житлового будинку у вигляді закритого внутрішнього дворика, до якого зазвичай було зорієнтовано значну частину приміщень [1].

З позицій архітектурного формоутворення основною особливістю атріумів є збільшення глибини будівлі з одночасним зменшенням відстані до вікон за рахунок "висвітлення" будівлі зсередини.

З часом в архітектурі атріумних будівель розвиток атріумного простору відбувався за двома напрямами: вертикально і горизонтально. При цьому розвиток архітектури атріумів відбувається у напрямі збільшення світлового простору: по вертикалі – з галереями на окремих поверхах, на які виходять приміщення різного призначення; по горизонталі – створенням довгого світлового проходу. Останні називають пасажем.

У сучасних умовах одним з головних чинників, що найбільшою мірою актуалізує ідею атріуму у внутрішньому просторі висотних будівель, стає його здатність накопичувати сонячну енергію, перетворюючи її у теплову, й зберігати тепло всередині будівлі, а також забезпечувати внутрішні простори природним світлом і природною вентиляцією. Зазначене сприяє помітному підвищенню енергоефективності та економічності усієї атріумної будівлі.

Атріуми досить часто використовуються у внутрішньому просторі громадських будівель, прикрашаючи й підвищуючи їх естетичні якості та надаючи більшої вишуканості, престижності й помпезності власне самій будівлі. При цьому змінюється функціональність внутрішнього простору будівлі навколо атріуму та збільшується вартість проектування й спорудження такої будівлі.

Тому ще на етапі розробки ескізного проекту певної громадської будівлі і прийняття обґрунтованого рішення щодо виділення в ній атріумного простору, визначення його функціональності та варіанту формоутворення слід з'ясувати всі позитивні і негативні аспекти такої конструктивної схеми. Реалізація зазначеного потребує знань щодо реалізованих проектів атріумних громадських будівель та досвіду їх використання. Цим зумовлюється актуальність нашого дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню світових тенденцій розвитку атріумних рішень у архітектурі будівель присвячені дослідження багатьох вчених – архітекторів та інженерів, зокрема, Беднара М. Ж. [2], Гординої Е.Ж. [3,4], Дінкелу Д., Єфімова А.В. [5], Земова Д.В. [6], Іконнікова А.В. [7], Магая А.А. [4], Нувеля Ж. [8], Роша К., Саксона Р. [9], Табунщикова Ю.А., Бродача М.М., Шилкина Н.В. [10], Тарєєва В.М. [11], Чупіка В-М.О. [12], Шипової І.В. [13] та ін.

Окремої уваги потребує стаття [14]. У ній наголошується на тому, що атріумні простори, утворені шляхом блокування будівельних об'ємів та зменшення площі зовнішніх огороджувальних конструкцій, є одним з дієвих проектних способів підвищення енергоефективності будівель. Додаткові заходи щодо енергозбереження полягають у комплексному підході до проектування у цих просторах систем опалення, кондиціонування та освітлення, а також у виборі енергоефективних будівельних матеріалів та конструкцій.

Разом з тим, незважаючи на значну кількість публікацій та широкий спектр охоплених у них питань щодо архітектури атріумних просторів будівель, залишається недостатньо вивченою низка питань. Зокрема, недостатньо дослідженими залишаються особливості формування атріумних просторів громадських будівель з метою їх систематизації.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою цієї публікації є висвітлення результатів пошуково-аналітичного

дослідження щодо виявлення особливостей формування атріумних просторів громадських будівель.

Основна частина. Будинки з атріумами вже давно стали невід'ємною частиною міської забудови, оскільки багато архітекторів досить часто у проектованих будівлях виділяють атріумні простори. Атріуми зазвичай являють собою об'ємні простори різної форми, наповнені світлом і захищені від атмосферних впливів великопролітними світлопрозорими покриттями. Спочатку атріуми створювалися у престижних житлових будинках і торгових центрах. Затим ними стали прикрашати адміністративні будівлі, вокзали, зокрема, аеровокзали, готелі, музеї, виставкові комплекси, бібліотеки, корпуси вищих навчальних закладів.

З архітектурних позицій під атріумом розуміють значний за розміром, багатосвітловий простір, де утворюється просторе приміщення, яке може охоплювати внутрішній простір будівлі від нижнього поверху до прозорого склепіння або ж простір у кілька поверхів поспіль.

Людина, потрапляючи до атріуму, мимоволі стає учасником заздалегідь продуманого процесу психо-емоційного сприйняття, де людська увага концентрується на певній організації простору, що є особливістю архітектурного твору.

Зазвичай, атріуми створюють усередині будівлі «відчуття вільного простору і світла». Тому атріумний простір зазвичай використовується як інформаційно-комунікацій, у ньому розміщуються інформаційні стенди і столики, місця для швидкого харчування та для зустрічей і відпочинку, виділяються різні рекреаційні зони. Головною перевагою атріумних будівель є можливість створювати комфортні умови з природним освітленням і вентиляцією з одночасним використанням потенціалу сонячної енергії для беззатратного пасивного обігріву утворюваних атріумом приміщень [14]. Тобто, за допомогою атріумів будівлі надаються додаткові функціональні властивості.

У архітектурному формуванні атріумного простору пріоритеність надається організації природного освітлення. При цьому головною відмінністю архітектури атріумних будівель є те, що світло, яке падає згори, кількаразово відбивається від різних поверхонь до його потрапляння на освітлювані робочі поверхні.

У житлових будинках, де висувається менше вимог до умов освітлення, формування атріумного простору здебільше зводиться до додавання нових просторових фрагментів певного образного характеру до вже виділеного простору зі створенням необхідної психологічної атмосфери в його інтер'єрі.

Розглянемо деякі приклади атріумних громадських будівель, насамперед, в Україні.

Будинок Верховної Ради України, збудований у 1939 році за проектом архітектора Володимира Заболотного [15] (рис. 1), має кілька різних атріумних просторів, зокрема, один відкритий (зовнішній). Вигляд одного з них наведено на рис. 2.

Багато в чому показовою щодо демонстрації різних атріумних просторів, їх організації, оздоблення та облаштування є будівля Солом'янської районної в місті Києві державної адміністрації [16] (рис. 3).

Рис. 1. Будинок Верховної Ради України

Відвідувачі цього адміністративного закладу, зайшовши всередину будинку, одразу потрапляють у великий, просторий, завжди добре освітлений природним світлом атріум-хол (рисунки 4–6). В основному холі на першому поверсі знаходиться велика й

зручна зона для очікування з достатньою кількістю м'яких диванів та робочих столів для заповнення документів або для роботи зі своїм ноутбуком. У холі також розташовано внутрішні телефони, гардероб та стенди з фотографіями найважливіших подій з життя району, надається довідкова інформація, є додаткові інформаційні куточки з актуальною інформацією різних підрозділів.

Композиційним центром будівлі Солом'янської РДА є просторий атріум з прозорим дахом (рис. 7). Усі робочі кабінети також прозорі й виходять до центрального атріуму. Усі творчі заходи, концерти та бали завдяки просторості та гарному освітленню атріуму райдержадміністрація проводить у центральному холі.

Рис. 2. Атріумний простір (вестибюль головного входу) першого поверху будинку Парламенту України

Рис. 3. Будівля Солом'янської РДА в місті Києві

Рис. 4. Атріум-хол будівлі Солом'янської РДА

Рис. 7. Композиційний центр будівлі Солом'янської РДА – просторий атріум з прозорим дахом

Слід відмітити, що завдяки достатності висоти атріуму, у будівлі бібліотеки розміщено маятник Фуко – унікальний за своєю простотою та досконалістю фізичний прилад. Довжина підвісу його маятника становить 22 метри. Окрім наукової, маятник Фуко виконує і дуже важливу – просвітницьку функцію, в абсолютно доступній формі демонструючи факт обертання Землі навколо своєї осі (рис. 10).

Рис. 8. Атріумний простір в науково-технічній бібліотеці ім. Г.І. Денисенка НТУУ «КПІ»

Характерним прикладом горизонтально-протяжного атріуму є готель «Пасаж» – своєрідний енергетичний центр Одеси, розташований у історичній частині міста на розі вулиць Дерибасівської та Преображенської (рис. 11).

Готель "Пасаж" є пам'яткою архітектури та історії місцевого значення, збудований у 1899 році за проектом видатного інженера і зодчого Л.Л. Влодека, проте й донині виконує функції, визначально закладені в нього – "бути захоплюючо-принадним і найкрасивішим,

найвишуканішим торгівельним центром Одеси" та роскошним, комфортним і уютним житлом для гостей міста. Усередині "Пассаж" прикрашають чудові скульптури (рис. 12).

Рис. 9. Атріумний простір в бібліотеці НТУУ «КПІ»

Рис. 10. Маятник Фуко в атріумному просторі бібліотеки НТУУ «КПІ»

«Пасаж» має унікальну особливість: це довгий критий атріум зі скляним прозорим дахом (рис. 13). Примітно, що красу одеського "Пасажу" порівнюють хіба що з величавим паризьким Версалем.

Рис. 11. Готель «Пасаж» у місті Одеса

Рис. 12. Атріумний простір готелю «Пасаж» у місті Одеса

Далі розглянемо деякі приклади атріумних будівель зарубіжжя.

У готелі «Penzoil Place», штат Техас США, який збудовано в 1976 році за проектом архітекторів Джонсона і Берджи, реалізовано прийом утворення двобічного атріуму (рис 14). Нижні поверхи двох висотних веж, розташованих у плані під кутом 45°, об'єднано атріумом з похилою заскленою покрівлею. Атріум слугує вхідним вестибюлем до цих двох будівель.

Рис. 13. Атріумний простір готелю «Пасаж» у місті Одеса

За принципом утворення трибічного атріуму у 1999 році в Дубаї побудовано готель «Burj Al Arab», який є найвищою будівлею мембранної структури (рис. 15). Атріумний простір цієї будівлі сягає 180 метрів заввишки (рис. 16). Архітектурне рішення готелю «Burj Al Arab» є прикладом реалізації огороджувальної функції атріуму у створенні «буферної зони», призначеної для зниження природно-кліматичного впливу (вітер, температура, вологість, сонячна радіація) на будівлю.

Рис. 14. Готель «Hyatt Rigency» та його атріум

Рис. 15. Готель «Burj Al Arab»

Класичним прикладом атріуму з верхнім освітленням є готель «Hyatt Rigency» в Атланті, побудований Джоном Портманом у 1967 році. Метою проекту стало відкриття інтер'єрного простору. 22-поверхова бетонна структура будівлі фігуративно «підірвана», розсунута в обидва боки, чим утворено центральний простір з величезним внутрішнім двором-атріумом (рис. 17). Атріум в «Hyatt

Rigency» також є прикладом вбудованого, наскрізного атріуму, який усередині пронизує увесь будинку: знизу догори.

До загального лінійного типу атріуму належить внутрішній світловий комунікаційний простір у 185-метровій заввишки будівлі Європейского Банка «EZB» (Франкфурт-на-Майні, 1979 рік, архітекторне бюро «CoopHimmelblau»). Цей атріум функціонує як справжнє «вертикальне місто», яке розділено горизонтальними комунікаційними рівнями на три частини (рис. 18)

За розміщенням у архітектурно-планувальній структурі будівель виділяють вбудовані, прибудовані та вбудовано-прибудовані атріуми. Прикладом прибудованого атріуму є будівля «IDS-Center» в Міннеаполісі (рис. 19), яке було побудовано в 1975 році за проектом архітекторів Ф.Джонсона, Д.Берджі і Е.Бекера.

Рис. 16. Готель «Burj Al Arab». Атріум

Рис. 17. Готель «Hyatt Rigency», Атланта. Атріум

Прикладом вбудовано-прибудованого атріуму є 182-метрова будівля «Hearst Tower» (Нью-Йорк), до якої прибудовано 33-метровий атріум, що закриває опорні конструкції будівлі і включає частину пішохідного простору. Величезний простір охоплюється 4-поверховими стінами з вікнами, стеля засклена і через неї в атріум потрапляє природне світло (рис. 20).

Деякі висотні будівлі мають по два протяжні атріуми. Готель «Marriot Marquis», побудований у 1985 році за проектом Джона Портмана в Атланті, містить фактично два атріуми: перший, нижній, – в межах подіуму, в якому розташовано магазини, ресторани, виставка і

400-місцевий кінотеатр, та другий, 35-поверховий головний атріум, який починається від 13-го поверху (рис. 21).

Досить поширеним прийомом створення атріуму є об'єднання двох, трьох і більше будівель під загальним світлопрозорим дахом Останній конструктивно пов'язується з прилеглими будівлями. Прикладом об'єднання восьми будинків одним атріумом є комплекс «Sony-Center», побудований архітектором Гельмутом Яном у 2000 році в Берліні. До комплексу входять будівлі, призначені для офісів, апартаментів, великих кінотеатрів і музеїв образотворчого мистецтва.

Отже, узагальнено, серед атріумних будівель, залежно від ключового аспекту формоутворення атріуму, виділяють такі групи:

Рис. 18. Будівля Європейского Банка EZB у Франкфурті. Атріум

Рис. 19. «IDS-Center», Мінеаполіс

– за освітленням: однобічне, двобічне, трибічне;

– за розміщенням у архітектурно-планувальній структурі будівлі:вбудовані, прибудовані, вбудовано-прибудовані атріуми;

– за об'ємно-просторовою структурою: нижнє, середнє, висотне, змішане розташування атріуму, або ж по всій висоті будівлі;

– за містобудівною ситуацією: об'єднуються надземні і підземні простори, що сполучають собою два і більше висотних корпуси;

– за захистом від природно-кліматичних впливів: атріуми, які створюють «буферну зону» для зниження природно-кліматичних впливів на будівлю.

Загалом, архітектурна композиція атріумної будівлі характеризується низкою особливостей. Ці особливості визначаються специфічністю організації внутрішнього простору атріуму у формі «просторового колодязя» та специфічністю організації зорового сприйняття на основі кругового огляду. Окрім того, розвиток простору не обмежується конструкціями і стінами будівлі. Композиція атріуму розвивається і за межами огороджувальних конструкцій, зберігаючи зоровий зв'язок із зовнішнім середовищем і приєднуючи суміжні простори будівлі.

Рис. 20. Hearst Tower», Нью-Йорк. Атріум

Рис. 21. Готель «MarriotMarquis». Атріум

Ретроспективно у формуванні атріумного простору виділяються такі три основні періоди:

– перший (близько 2 тис. років до н.е. – V ст. н.е.): сформувався принцип просторової організації атріуму;

– другий (1800–1910 рр.): поєднує два етапи: I етап (1800–1860 рр.): поява технічних можливостей щодо зведення будівель зі скла і металу; II етап (1860–1910 рр.): формування нових типів атріумів – вертикально розвинений і лінійний;

– третій (1950р.– початок XXI ст.): поєднує два етапи: I етап (1950–1970 рр.): доведення практикою економічної доцільності атріумних будівель та ефективність їх використання для суспільних

цілей; II етап (1970р. – початок XXI ст.): типологізація атріумних будівель та затвердження архітектурно-дизайнерського підходу до формотворення атріумного простору.

Прототипами сучасних атріумів називають:

• за принципом просторової організації – грецькі атрії;
• за типом будівлі – оперний театр;
• за типом конструкцій – оранжереї;
• за типом освітлення – храмова архітектура;
• за характером простору – італійський дворик «пьяцца».

До позаархітектурних компонентів наповнення простору атріуму належить широке коло засобів сучасного дизайну, мистецтва і технічного обладнання. Позаархітектурні компоненти підсилюють або ж своєрідно трактують концепцію простору. Вони можуть нести різне змістове і функціональне навантаження: від елементів, які ділять простір, виділяють окремі його частини, до багатофункціональних пристроїв, які працюють і як архітектурні акценти, і як ядра організації різних форм людської діяльності – інформування, консультування, очікування, відпочинку, комунікації тощо.

У цілому за функціональністю, облаштуванням та оздобленням можна виділити такі характерні групові ознаки атріумів: художнє освітлення; твори прикладного та декоративного мистецтва; візуальне мистецтво; інформаційні носії; ландшафтні компоненти; елементи благоустрою; технологічне і інженерне обладнання; побутове обладнання; облаштування рекреаційних зон.

За результатами аналізу процесу утворення атріумного простору можна визначити динаміку зміни його форми і конфігурації у вертикальному та горизонтальному напрямах від галерейного безатріумного типу до утворення атріуму у багатокоридорній системі будівлі. Візуалізація такого процесу подається у вигляді концептуальної схематизації поетапного утворення атріумного простору (рис. 23).

Висновки. На цей час у цілому формалізовано основні типи атріумних будівель та проведено низку різноманітних експериментів

щодо вивчення підходів до їх проектування як формотворення атріумного простору. Накопичено значний досвід щодо наповнення атріумного простору позаархітектурними компонентами.

Поданим у статті матеріалом презентуються результати пошуково-аналітичного дослідження щодо виявлення особливостей формування атріумних просторів громадських будівель. При цьому розглянуто найхарактерніші громадські будівлі з атріумним простором та показано особливості їх архітектурно-просторової організації. Уточнено розуміння і означення атріумного простору.

За результатами аналізу процесу утворення атріумного простору визначено динаміку зміни його форми і конфігурації у вертикальному та горизонтальному напрямах від галерейного безатріумного типу до утворення атріуму у багатокоридорній системі будівлі. Виконано візуалізацію такого процесу у вигляді концептуальної схематизації поетапного утворення атріумного простору.

Описане у статті дослідження є частиною магістерської дисертації, спрямованої на визначення основних принципів формування атріумного простору громадських будівель та його типологізацію.

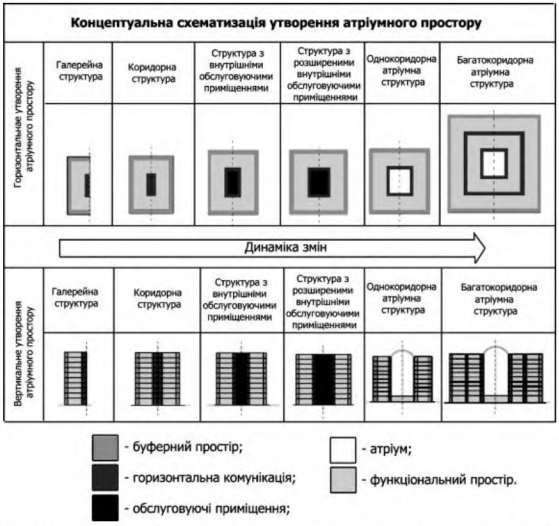

Рис. 23. Концептуальна схематизація поетапного утворення атріумного простору

Список використаних джерел:

1. Тимофієнко В.І. Архітектура і монументальне мистецтво: Терміни та поняття / Академія мистецтв України; Інститут проблем сучасного мистецтва. – К. : Видавництво Інституту проблем сучасного мистецтва, 2002. – 472 с.

2. Bednar M. J. The new atrium / M. J. Bednar. – New York: Mc Graw-Hill, 1986. P.5-7.

3. Гордина Е.Ж. Атриумные пространства в высотных зданиях. Этапы развития [Электронный ресурс] / Е.Ж. Гордина // Архитектон: известия вузов. – 2009 – №28. – Режим доступа: http://archvuz.ru/numbers/2009_4/05.

4. Магай А.А., Гордина Е.Ж. Принципы формообразования атриумных высотных зданий [Электронный ресурс] / А.А.Магай, Е.Ж.Гордина //Архитектон: известия вузов.– 2007. – №20 – Режим доступа: http://archvuz.ru/numbers/2007_4/ta3.

5. Єфімов А.В. Дизайн архітектурного середовища. – М.: Архітектура-С, 2004. – 177 с.

6. Земов Д.В. Эволюция и тенденции формирования современных атриумных пространств [Электронный ресурс] / Д.В. Земов //Архитектон: известия вузов. – 2004. – №8. – Режим доступа: http://archvuz.ru/numbers/2004_3/ia3.

7. Іконніков А.В. Функція, форма, образ в архітектурі. – М .: Стройиздат, 1986. – 288с.

8. New Signal Tower by Jean Nouvel at la Défense — Башня «Сигнал» по проекту Ж.Нувеля [Электронный ресурс] / ParisBestlodge.com – Режим доступа: www.parisbestlodge.com/signal.html.

9. Саксон Р. Атриумные здания. – М.: Стройиздат, 1987.

10. Табунщиков Ю.А., Бродач М.М., Шилкин Н.В. Энергоэффективные здания. – М.: АВОК-ПРЕСС, 2003.

11. Тареев В.М. Новые пассажи в старых домах / В.М. Тареев // Ленинградская панорама – 1986. – № 2. – С. 23–25.

12. Tschuppik W-M.O. Austrian Sky Garden //Architectural Week. – January, 2002.

13. Шипова И.В. Офисы в постиндустриальной Европе: случаи Германии / И.Шипова // Проект Россия .– 2007. – №4 – С.74.

14. Цацура Е.И., Голованова Л.А. Атриумные пространства как направление энергосбережения в зданиях// Новые идеи нового века –

2015 : материалы XV Международной научной конференции = The new Ideas of New Century – 2015 : The Fifteenth International Scintific Conference Proceedings : т. 3 / Тихоокеан. гос. ун-т. – Хабаровск : Изд-во Тихоокеан. гос. ун-та, 2015. – С. 323–329.

15. Екскурсія сесійним будинком Верховної Ради [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://lib.rada.gov.ua/static/excursion/arhitecture.html.

16. Офіційний сайт Солом'янської районної в місті Києві державної адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.solor.gov.ua/section/85.

17. Науково-технічна бібліотека ім. Г.І. Денисенка НТУУ «КПІ» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://library.kpi.ua/node/286.

18. Готель «Пасаж» у історичній частині міста Одеса [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.crimee.com.ua/odessapassag.html.

Аннотация

В статье представляются результаты поисково-аналитического исследования по выявлению особенностей формирования атриумных пространств общественных зданий. Рассмотрены характерные общественные здания с атриумним пространством и показаны особенности их архитектурно-пространственной организации.

По результатам анализа процесса образования атриумного пространства определена динамика изменения его формы и конфигурации в вертикальном и горизонтальном направлениях от галерейного безатриумного типа к образованию атриума в многокоридорной системе здания. Выполнена визуализация такого процесса в виде концептуальной схематизации поэтапного образования атриумного пространства.

Ключевые слова: *атриум, атриумное пространство, архитектура атриумов, типология атриумов, общественные здания, объемно-пространственное решение общественных зданий, энергоэффективность здания.*

Annotation

The article presents the results of a search and analysis study to identify the peculiarities of the formation of atrium spaces in public buildings. There are considered characteristic of public buildings with atrium space and shown features of their architectural and spatial organization.

Based on the results of the analysis of the process of atrium space formation, the dynamics of its shape and configuration change in vertical and horizontal directions from a gallery-type non-atmosphere type to the formation of

an atrium in a multi-corridor building system is determined. The visualization of such a process in the form of a conceptual schematization of the phased formation of the atrium space was performed.

Key words: *atrium, atrium space, atrium architecture, atrium typology, public buildings, volumetric-spatial solution of public buildings, energy efficiency of the building.*

Стаття надійшла до редакції у грудні 2017р.

УДК 72.03

Поліщук Л.[15]**,** *к. арх., доцент кафедри архітектурного проектування ІФНТУНГ*
Федунків З., *викладач кафедри основ архітектури ФНТУНГ*
м. Івано-Франківськ

ДО ПИТАННЯ ОХОРОНИ, ЗБЕРЕЖЕННЯ І ВИКОРИСТАННЯ ОБ'ЄКТІВ ФОРТИФІКАЦІЙНОЇ СПАДЩИНИ ІСТОРИЧНОЇ ГАЛИЦЬКОЇ ЗЕМЛІ РУСЬКОГО ВОЄВОДСТВА 1434–1772 рр.

У статті розроблено конкретні заходи щодо охорони, збереження оборонних споруд вибраних комплексів: історичного міста-фортеці Богородчани, укріпленого міста Калуша, міста-фортеці і замку Маріямполя та оборонного монастиря скит Манявський. Запропоновано також основні засади програми регенерації історико-архітектурного простору міста Маріямполя в межах міських укріплень і створення комплексного середовищного музею історичного міста, який може поєднати цінні історичні фортифікаційні архітектурно-містобудівні комплекси і ландшафт, сприятиме відтворенню культурно-історичного середовища періоду найбільшого розквіту XVII–XVIII ст.

Ключові слова*: Галицька земля, об'єкти культурної спадщини, оборонні споруди, міста-фортеці, укріплені міста, замки, сакральні оборонні комплекси і споруди.*

Стаття присвячена актуальній науковій проблемі пошуку способів забезпечення збереження оборонних споруд та укріплень

---

[15] © Поліщук Л., Федунків З.